

BEŞ KURUŞUN AĞIRLIĞI

Balaz Amca adında varlıklı bir akrabamız vardı. Altın cep saatinin bağlı olduğu uzun zincirin ucunda, artık iyice aşınmış, bakırdan beş kuruşluk bir metal para takılıydı. Zarif ve değerli altın saatinin ucunda bu sıradan parayı acaba neden taşırdı? Bunu hep merak ederdik. Bu, çocukluğumuzun en önemli ama bir türlü de yanıt bulamadığımız sorularından biriydi.

Sonunda bir yaz gecesi kendisi anlatmaya başladı. Kim bilir neden o geceyi seçti? Belki de sıcak yaz gecesinde üzüm bağlarından gelen hoş kokular, anları getirmişti aklına. Ya da artık büyüdüğümüzü, sırrını bizimle paylaşmanın zamanının geldiğini düşünmüştü. Bize önemli bir şey anlatacağını hissettirdi. Çok içten ve sıcak bir sesle hepimizi yanına çağırdı. Kimimiz yanındaki sandalyelere, kimimiz ise yere oturduk. Dikkatle onu dinlemeye başladık. "Ah benim güzel çocuklarım,," diye başladı konuşmasına. "Siz Balaz Amcanızın hep böyle bir altın saati olduğunu sanıyorsunuz. Altın saatimin zincirinin ucundaki bu beş kuruşluk parayı da süs olsun diye taktığımı düşünüyorsunuz. Saatin ucundaki bu paradan cebimde olmadığı, bu paranın hayalini kurduğum zamanlar o kadar çoktu ki eskiden. Sadece benim mi? Babamın da bu beş kuruşluk paraya çok gereksinim duyduğu günleri öyle iyi anımsıyorum ki.

"On kardeşlik biz. Her gün masaya oturan, yiyecek ekmek, içecek çorba isteyen, doyurulmayı bekleyen on tane masum ve aç çocuk.

"Babamız yoksul bir marangozdu. İşinin iyi ustasıydı. Ama neye yarar yapacak iş olmadıktan sonra Her tarafa başvurur, kendine iş, bize ekmek parası çıkarmaya çalışırdı. Çok çalışır, az kazanırdı. Bizler için her şeyi yapmayı göze almıştı.

"O ne kadar çok çalışırsa çalışsın, biz çoktuk. Kazandığı para yetmezdi. Ayakkabı bile alamaz, bütün yazı yalınayak dolaşarak geçirirdik. Sıcak, tozlu toprağı, şimdi bunları size anlatırken bile tabanlarımda hissedebiliyorum.

"Güçlüydük, sürekli oyunlar oynamaktan, açık havada dolaşmaktan rengimiz, tenimiz sağlıklıydı. Ancak şeker, çereze, tatlıya verecek bir kuruşumuz bile olmazdı. Babam 'Hadi bununla şeker alın, dondurma alın.' diye bir kuruş bile veremedi bize hiç.

"Şimdi size ne diyeyim? Neden yalan söyleyeyim? Yaşadıklarımın hiç de hoşnut değildim. Hiç olmazsa bir kez, yaşamım boyunca yalnızca bir kez tek bir kuruşum olsun isterdim. Bir kuruşum olsun da canımın istediği herhangi bir şeyi alabileyim isterdim.

Çocukluk işte: Düş kurardım. Eğer bir kuruşum olsa, kırmızı bir çakı, üstüne binebileceğim tahta bir at, meşin futbol topu ve bir avuç dolusu de şeker alabilirim diye düşünürdüm. O yaşlarda düşlerimi bunlar süslerdi. Eğer bir kuruşum olsa bunları mutlaka alabilirim diye düşünürdüm

"Ama böyle bir şansım yoktu. Yolda yürürken para bulamadım hiç. Bizim köyümüzde, anlaşılan herkes çok yoksuldu. Kimse bir kuruşunu bile yitirmiyordu. En azından ben, çocukluğumda, birilerinin yitirdiği bir parayı bulamadım.

"Bir gün hiç beklemediğim bir şey oldu. Babam eve koca bir mendile sardığı bir sürü bozuk para getirdi. Hepsisi de beş kuruşluk hâlindeydi. O zamanlar bu beş kuruşluk bozuk paralardan çok vardı. Çok büyük bir paraydı bu. Hele bir çocuk için olağanüstü büyüktü.

"Paraları masaya döktü, beraber saydık. Tam yüz seksen üç adet beş kuruşluk vardı babamın çıkınında.

"Kardeşlerim evde yoktu yani yalnızdım. Babam da herhâlde bu nedenle paralarla oynamama izin verdi. Paraları masanın üzerine yaydım, oynamaya başladım.

"Paralardan sıralar yaptım. Birbirlerinin karşısına dizilen askerler gibi onlardan ordular kurdum. Savaşlar düzenledim. Sonra yıldızlar, köyler, kuleler yaptım. Çok güzel zaman geçirdim.

"Sonunda babam, 'Artık yeter.' dedi ve paraları toplamam için bir kese getirdi. Ben de babamın istediği gibi paraları kesenin içine birer birer attım ama son para...

"Son para, avucumda kaldı. Sonra da avucumdan cebime geçti. Söyle düşündüğümü hatırlıyorum. 'Tanrım, bu son parayı da torbaya koysam ne olacak? Bu torbada var olan koca para yığını, bir adet parayla mı çoğalacak? Bir beş kuruş daha olacak torbada. Oysa bende kalırsa öyle mi ya? Bu bir tanecik beş kuruş beni çok zengin edecek. Hayallerim gerçek olacak.'

"Böylece kendimi rahatlatıp torbanın ağzını bağladım, babama verdim. Sonra da sessizce sokağa çıktım.

"Ayaklarımın beni nereye götürdüğünü biliyordum elbette. Doğruca bakkala. Bir sürü insan bir şeyler almak için kuyrukta bekliyordu. Ben de sıranın en sonundaki yerimi aldım. Şimdi artık ne alacağımı seçmekten başka işim kalmamıştı.

"Bakkalda sırada beklerken inanılmaz bir şey olmaya başladı. Para avucumdaydı. Sıkı sıkı tutuyordum. Oysa, önceleri paranın avucumda olduğunu fark etmemiştim bile. Ama bir süre sonra avucumdaki beş kuruş giderek ağırlaşmaya başladı.

"Düşündükçe yüzüm kızarıyordu, elimdeki ağırlık giderek dayanılmaz oluyordu. Elim ağrımaya başladı. Sadece elim mi? Kolum. Sırtım. Başım. Her tarafım tarif edilmez sancılar içindeydi. Özellikle yüreğim. Yüreğim çok sızlıyordu.

"Sıra da neredeyse bana gelmek üzereydi. Önümde sadece bir kız çocuğu vardı, sonra ben siparişlerimi verebilecektim. Ama artık orada durmam olanaksızdı. Korku içindeydim. Bir koşu bakkaldan çıktım. Hızla eve yöneldim. Eve kadar da koştum.

"Kapıyı çarparak eve girip babamın yanına gittiğimde hıçkırık hıçkırık ağlıyordum. Elimdeki beş kuruşu, bu ağırlığı dayanılmaz hâle gelen parayı gözyaşları içinde, ama hiçbir şey söylemeden, usulca avucuna bıraktım.

"Ben tek bir söz bile edemedim. Ama o olanları anlamıştı. Bir şey demedi, azarlamadı.

"'Neden geri getirdin?' diye sordu usulca.

"'Çünkü çok ağırdı.' dedim hıçkırıklar içinde, 'taşıyamadım.'

"O zaman babacığım şöyle dedi: 'Bu beş kuruş senin olsun. Bunu asla yitirme, yaşamın boyunca yanında taşı. Bu para sana, yanlış yollarla kazanılan parayı taşımanın ne kadar zor olduğunu anımsatsın.' İşte bu, o para.."

Balaz Amca sözlerinin burasında bir süre soluklandı. Sonra şöyle dedi:

"Evet benim güzel çocuklarım. Bu beş kuruşun öyküsü böyle işte. Bu beş kuruşu, yaşamım boyunca vicdanımı sızlatan bu parayı ben böyle elde ettim.."

Zsigmond MORICZ

(Zikmond Moriz)

Derleyen ve Çeviren: Tarık DEMİRKAN

